

Innst. O. nr. 10

(2005-2006)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 15 (2005-2006), jf. Ot.prp. nr. 113 (2004-2005)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om oppheving av lausgjengarlova og om endringer i straffelova o.a. (eige straffebod mot vald i nære relasjonar o.a.)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innholdet i proposisjonen

Proposisjonen inneholder for det første forslaget i Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) Om lov om opphevelse av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.), som ble fremmet i den forrige sesjonen. Forslaget i Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) ble ikke behandlet i den sesjonen. Etter forretningsordenen for Stortinget § 33 tredje ledd må Regjeringen legge det frem på nytt i den nye valgperioden. I tillegg inneholder proposisjonen forslag om noen andre endringer i den gjeldende og den nye straffeloven, og endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven.

1.2 Sammendrag av Ot.prp. nr. 113 (2004-2005)

1.2.1 Forslag om å oppheve løsgjengerloven

Straffelovkommissjonen avga i mars 2002 sin sjunde delutredning. Kommisjonen fulgte der opp forslaget fra det såkalte Lovstrukturutvalget om å oppheve løsgjengerloven.

Videre fremmet stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen i Dokument nr. 8:91 (2003-2004) følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å oppheve forbudet mot tigging, i tråd med forslag fra Straffelovkommissjonen."

Justisdepartementet uttalte i brev 1. november 2004 at spørsmålet om å oppheve løsgjengerlovens bestemmelser mot tigging burde ses i sammenheng med forslaget om å oppheve hele løsgjengerloven. Komiteen sluttet seg til denne fremgangsmåten, og forslaget ble deretter vedlagt protokollen.

TIGGING ("BETLING") MV.

Løsgjengerloven har bestemmelser om "betling" (tigging) i §§ 11-14, og en regel om gaver eller understøttelse i § 15. Bestemmelsen i § 11 rammer sedvanemessig eller gjentatt tigging, mens et engangstilfelle faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde. Gatemusikanter rammes ikke av bestemmelsen, idet de yter musikk som vederlag.

Den høye levestandarden i Norge har gjort at tigging har vært et lite problem de senere tiår, og løsgjengerloven har knapt vært brukt. I de siste årene har imidlertid antallet personer som i storbyer ber forbi-passerende om penger, økt betraktelig, og politiet har igjen begynt å håndheve løsgjengerloven § 11. Oslo politikammer har imidlertid opplyst at bestemmelsen ikke har vært brukt til å strafforfølge noen for tigger-virksomhet, men at den sammen med politiloven § 7 har vært brukt som en bortvisningshjemmel.

Straffelovkommissjonen foreslår at tigging i ordi-nær form - det vil si å be andre om penger - ikke lenger skal være straffbart. Straffelovkommissjonen foreslår på denne bakgrunn å oppheve løsgjengerloven § 11, og som en konsekvens, § 12. Kommisjonen foreslår også å oppheve løsgjengerloven § 13 om truende tigging mv. Begrunnelsen for forslaget er ikke at slik atferd bør gjøres straffri, men at andre, generelle straffebestemmelser kan ramme truende eller kvalifisert plagsom tigging. Som en følge av at kommisjonen foreslår å oppheve straffebudet mot tigging, foreslår den også å oppheve § 14 om medvirkning i form av bevitelse etc. Kommisjonen foreslår

å oppheve § 15 og viser til at bestemmelsens anvendelsesområde er dekket av straffelovens generelle bestemmelser om bedrageri og underslag, som foreslås videreført i kommisjonens utkast til ny straffelov.

Det er noe ulikt syn på kommisjonens forslag blant høringsinstansene.

Som Straffelovkommisjonen foreslår departementet at alminnelig tigging avkriminaliseres. Departementet har i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) lagt til grunn at skadefølgeprinsippet bør være utgangspunkt og grunnvilkår for kriminalisering. Den mest grunnleggende konsekvensen av skadefølgeprinsippet er at handlinger som i vår tid ikke er egnet til å medføre skade eller fare for skade, bør avkriminaliseres. Det ubehaget som alminnelig tigging kan vekke hos forbipasserende, kan etter departementets syn ikke anses som en skade og bør derfor ikke kvalifisere til bruk av straff.

Anvendelsen av skadefølgeprinsippet gir etter departementets mening en tilstrekkelig begrunnelse for å oppheve straffebudet mot alminnelig tigging. Men det kan også pekes på andre momenter som taler for en avkriminalisering. Departementet har grunn til å tro at de fleste som tigger, er i en vanskelig livssituasjon. Mange er rusmisbrukere som finansierer sitt rusmisbruk ved midler innsamlet fra forbipasserende. Dersom de som i dag tigger, ikke hadde tigget, ville de kanskje finansiert rusmisbruket ved salg av seksuelle tjenester eller ved vinningskriminalitet. Det ikke å straffe den som tigger, kan dermed føre til en nedgang i andre - og grovere - straffbare handlinger (vinningskriminalitet), eller i uønsket atferd (salg av seksuelle tjenester).

Selv om straffebudet mot alminnelig tigging foreslås opphevet, mener ikke departementet at tigging er et ønsket fenomen. Imidlertid er virksomheten uønsket først og fremst av hensyn til den som tigger, fremfor av hensyn til forbipasserende. Etter departementets syn bør det brukes sosialpolitiske virkemidler, ikke kriminalpolitiske, i arbeidet for å unngå at medmennesker skal tigge.

På denne bakgrunn foreslår departementet at løsgjengerloven § 11 oppheves. Som en konsekvens foreslås også § 12, som hjemler unntak fra § 11, opphevet. Som Straffelovkommisjonen mener departementet at bestemmelsene i løsgjengerloven §§ 14 og 15 er overflødige og kan oppheves.

LØSGJENGERLOVEN § 17

Løsgjengerloven § 17 rammer ordensforstyrrelser mv. i beruset tilstand.

Straffelovkommisjonen legger til grunn at løsgjengerloven § 17 i stor grad faller sammen med straffeloven § 350 (ordensforstyrrelse). Av hensyn til saklig sammenheng i regelverket, foreslår kommisjo-

nen derfor at løsgjengerloven § 17 slås sammen med bestemmelsen om ordensforstyrrelse i sitt utkast til ny straffelov.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen og høringsinstansene i at det gir bedre saklig sammenheng i reglene å regulere atferd som nevnt i løsgjengerloven § 17 i straffelovens bestemmelse om ordensforstyrrelse. Departementet foreslår derfor å endre straffeloven § 350 i tråd med dette.

LØSGJENGERLOVEN § 24

Løsgjengerloven § 24 rammer den som utviser eller lar utvise noen fra skjenkested uten å sørge for at vedkommende gis nødvendig bistand, dersom vedkommende er blitt overstadig beruset av drikkevarer servert på samme sted.

Departementet er enig med Straffelovkommisjonen og høringsinstansene i at det fortsatt er behov for en spesifikk bestemmelse som retter seg mot det å utvise overstadig berusede personer fra skjenkesteder uten å sørge for at vedkommende gis nødvendig bistand, til tross for at atferden kan rammes av mer generelle bestemmelser i straffeloven. En særbestemmelse på dette feltet kan bidra til å synliggjøre det ansvaret bevillingshavere har overfor gjestene. Departementet er videre enig med Straffelovkommisjonen og høringsinstansene i at bestemmelsen best kan plasseres i alkohollovgivningen. I samråd med Arbeids- og sosialdepartementet har departementet kommet til at bestemmelsen passer best der.

LØSGJENGERLOVEN § 28

Løsgjengerloven § 28 gir anvisning på en rekke unntak fra generelle regler i straffeprosessloven og straffelovens alminnelige del. I praksis gjelder unntakene bare for overtredelse av løsgjengerloven § 17.

Departementet foreslår som Straffelovkommisjonen å oppheve løsgjengerloven § 28.

DE ØVRIGE BESTEMMELSENE I LØSGJENGERLOVEN

Løsgjengerloven gir retningslinjer for politiets forholdsregler overfor personer som antas å gjøre seg skyldige i overtredelse av § 4. Straffelovkommisjonen foreslår § 4 opphevet, og ser dermed ikke behov for å videreføre § 3. Kommisjonen peker også på at politiloven § 6 gir alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres. Ingen høringsinstanser har uttalt seg spesielt om § 3. Som kommisjonen går departementet inn for å oppheve løsgjengerloven § 4. På denne bakgrunn er det heller ikke behov for § 3.

Løsgjengerloven § 22 har i dag liten praktisk betydning, idet bestemmelser i alkoholloven og straffeloven passer bedre og brukes i stedet. Departementet foreslår som Straffelovkommisjonen å oppheve denne bestemmelsen.

1.2.2 *Forslaget til endring i straffeloven § 219 - nytt straffebud mot vold i nære relasjoner*

Spørsmålet om en ny straffebestemmelse mot vold i nære relasjoner gjelder straffelovens spesielle del og inngikk ikke i departementets proposisjon om ny straffelovalminnelig del (Ot.prp. nr. 90 (2003-2004)). Da justiskomiteen behandlet proposisjonens forslag om fastsetting av fengselsstraff, fremmet den følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en straffebestemmelse om vold i nære relasjoner."

Stortinget vedtok 26. april 2005 komiteens forslag.

Etter departementets mening taler gode grunner for å ha et eget straffebud som retter seg mot vold i nære relasjoner. Som Kvinnevoldsutvalget og flertallet av høringsinstansene legger departementet til grunn at de generelle straffebudene mot legemskrenkelser mv. ikke like godt fanger opp kompleksiteten og helheten ved denne typen vold som det et eget straffebud kan gjøre. I tillegg deler departementet utvalgets og høringsinstansenes syn på at det er behov for å belegge med straff de psykiske krenkelsene som ofte kjennetegner vold i nære relasjoner, krenkelser som i dag ikke fullt ut omfattes av straffeloven. Også trusler om mindre alvorlige legemskrenkelser bør belegges med straff når de inngår som et ledd i systematisk mishandling av gjerningspersonens nærmeste. Å ha en egen straffebestemmelse som retter seg mot vold i nære relasjoner, kan også være hensiktsmessig for å avdekke hvor mange voldssaker av denne typen som havner i rettsapparatet. Departementet går på denne bakgrunn inn for at det bør være en straffebestemmelse som mer uttrykkelig rammer vold i nære relasjoner.

Flere høringsinstanser har gått inn for å modernisere straffeloven § 219 fremfor å innføre et helt nytt straffebud. Departementet er enig i at det har lite for seg å innføre et nytt straffebud mot vold i nære relasjoner ved siden av § 219. Men slik § 219 i dag er utformet, er bestemmelsen lite tilgjengelig, lite tidsmessig og inneholder til dels kompliserte vilkår. Departementet foreslår derfor store endringer i bestemmelsen, slik at den fremstår som et - i form og innhold - nytt straffebud.

Departementet legger til grunn at de fleste tilfellene av vold i nære relasjoner utøves av menn mot kvinner. Departementets gjennomgåelse av rettspraksis viser imidlertid at slik vold er mer enn såkalte "kvinnemishandlingssaker". Barn som misbrukes og mishandles av sine foreldre utgjør en utsatt gruppe, og det finnes eksempler på at voksne barn går til angrep på sine eldre og forsvarsløse foreldre. En kjønnsnøytral bestemmelse vil videre fange opp de tilfellene hvor menn mishandles av sin kvinnelige

samboer/ektefelle. Også vold i homofile og lesbiske forhold vil omfattes av en slik bestemmelse. Likestillingshensyn tilsier dessuten en kjønnsnøytral utforming.

Etter gjeldende rett er gjerningspersonens ektefelle og barn gitt en særlig beskyttelse, ved at krenkelser mot dem rammes av § 219 selv om de ikke lenger tilhører gjerningsmannens husstand. Beskyttelsen opphører ved skilsmisse. Et samlivsbrudd kan ofte utløse aggresjon hos voldsutøveren. Mishandlingen vil dermed ikke nødvendigvis opphøre ved bruddet, det kan tvert imot være fare for at terroriseringen øker som følge av at ektefellen/samboeren flytter ut. Departementet foreslår på denne bakgrunn å videreføre dette prinsippet, samt utvide det til å omfatte også fraskilte, stebarn og slektninger i rett oppstigende linje.

Departementet foreslår at bestemmelsen skal ramme det å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenke nærmere angitte nærstående. Etter gjeldende rett stilles det ikke krav om at krenkelser etter § 219 skal ha påført offeret skader på legeme eller helse. Departementet viderefører dette prinsippet. Straffbarheten bør ikke bero på om offeret har tålt belastningen ved krenkelsen eller ikke. Det kreves derfor ikke at for eksempel graden av psykisk skade som potensielt kan ha påført offeret, angis eksakt.

Departementet mener det særlig er aktuelt å bruke den nye bestemmelsen på tilfeller der offeret er krenket flere ganger. Departementet foreslår derfor å videreføre vilkåret om at krenkelsen må ha vært grov eller gjentatt. Gjelder det en enkeltstående mindre alvorlig handling, er det mer nærliggende at den bedømmes etter de generelle reglene.

I dag er strafferammen i § 219 fengsel inntil 2 år, men fengsel inntil 6 år når forbrytelsen har hatt til følge døden eller betydelig skade på legeme eller helse. Departementet mener strafferammen er for lav med tanke på de alvorlige forholdene bestemmelsen retter seg mot. På denne bakgrunn foreslår departementet at den ordinære strafferammen settes til fengsel inntil 3 år, og at strafferammen på 6 år videreføres for tilfeller der handlingen har ført til betydelig skade eller død. Departementet foreslår videre at strafferammen settes til 6 år for grov mishandling.

1.2.3 *Forslag til andre lovendringer*

FORSLAG TIL ENDRING I STRAFFELOVEN §§ 256
ANNET LEDD, 271 ANNET LEDD, 276 ANNET LEDD OG
286 FØRSTE PUNKTUM

Departementet foreslår i samråd med Finansdepartementet å erstatte uttrykkene "registrert" og "registrering" i straffeloven med henholdsvis "bokført" og "bokføring". Forslaget er i hovedsak en teknisk

tilpasning som følge av ny begrepsbruk i bokføringsloven.

FORSLAG TIL ENDRING I LOV OM TJENESTEPLIKT FOR POLITIET

I lov om tjenesteplikt for politiet § 1 første ledd fremgår det at menn som i henhold til sivilforsvarslovgivningen er pliktig til å gjøre tjeneste i Sivilforsvaret, i stedet kan pålegges å gjøre tjeneste i politiet.

Departementet foreslår at denne bestemmelsen endres slik at det går klart frem at også kvinner kan pålegges tjeneste.

FORSLAG TIL ENDRINGER I STRAFFEPROSESSLOVEN

Ved en inkurie ble ikke § 67 annet ledd bokstav d endret da straffebud knyttet til bokføring, som tidligere var hjemlet i regnskapsloven, ble tatt inn i bokføringsloven. Departementet foreslår derfor nå en endring av denne bestemmelsen ved å ta inn en henvisning til bokføringslovens regel i stedet for regnskapsloven.

FORSLAG TIL ENDRING I STRAFFEPROSESSLOVEN § 147 A ANNET PUNKTUM

Staten overtok ansvaret for spesialisthelstjenesten 1. januar 2002. Endringen innebar at fylkeshelse-sjefens funksjon opphørte. Ved en inkurie ble ikke straffeprosessloven § 147 a annet punktum - som fastsetter at rettspsykiatrisk sakkyndige skal underrette fylkeshelse-sjefen i saker der det kan bli lagt ned påstand om særreaksjon (overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg) - endret.

Departementet foreslår i samråd med Helse- og omsorgsdepartementet at det regionale helseforetaket utpekes som det organet de sakkyndige skal underrette etter straffeprosessloven § 147 a annet punktum.

Helse- og omsorgsdepartementet har gitt uttrykk for at det kan være hensiktsmessig at det regionale helseforetaket får adgang til å delegerer til et nærmere bestemt helseforetak ansvaret for å håndtere meldinger etter § 147 a. Departementet foreslår at lovteksten formuleres slik. Det er i så fall viktig at de sakkyndige vet hvor de skal sende sin melding. Dersom en delegasjonsordning vedtas, vil Helse- og omsorgsdepartementet sørge for at de regionale helseforetakene varsler påtalemyndigheten - som er den som etter § 147 a første punktum underretter de rettspsykiatrisk sakkyndige om at det kan bli lagt ned påstand om særreaksjon - om hvor de sakkyndiges meldinger skal sendes.

FORSLAG TIL ENDRINGER SOM FØLGE AV ENDRET BRUK AV BEGREPET "SÆRREAKSJON"

I proposisjonen om ny straffelov - alminnelig del uttalte departementet følgende om begrepet "særreaksjon" i sin gjennomgåelse av forvaringsstraffen:

"Forvaring er en tidsubestemt frihetsstraff for særlig farlige tilregnelige lovbrutere. Straffen gjennomføres i en anstalt underlagt kriminalomsorgen. Forvaringsstraff omtales gjerne som en strafferettslig særreaksjon. I det følgende vil departementet reservere betegnelsen "særreaksjon" til de strafferettslige reaksjonene overfor utilregnelige lovbrutere; overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg."

Som en konsekvens av denne språkbruken, foreslår departementet i proposisjonen her å erstatte begrepet "særreaksjon" i lovbestemmelser der ordet nå omfatter både forvaringsstraffen og særreaksjoner overfor utilregnelige, med formuleringen "særreaksjon eller forvaring". Dersom begrepet bare omfatter forvaring, foreslås "forvaring" i stedet. Bestemmelser som i dag inneholder formuleringer som "særreaksjon og straff" eller "særreaksjon eller straff", foreslås ikke endret. Forvaring omfattes da av alternativet "straff", ikke "særreaksjon".

Det foreslås etter dette endringer i straffeloven, straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven.

1.2.4 Økonomiske og administrative konsekvenser av lovforslagene

Departementet antar at forslaget om å oppheve løsgjengerloven ikke vil ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Departementet legger også til grunn at forslaget om nytt straffebud mot vold i nære relasjoner ikke vil ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

De øvrige foreslåtte endringene i straffeloven, samt forslagene til endringer i lov om tjenesteplikt for politiet, straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven, er av redaksjonell karakter og har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser.

1.3 Endringer i gjeldende og ny straffelov

Den alminnelige delen i den nye straffeloven ble vedtatt ved lov 20. mai 2005 nr. 28. Den gjeldende straffeloven ble samtidig endret på noen punkter. Departementet er blitt oppmerksom på at det er nødvendig med ytterligere endringer i bestemmelsene om tap av rettigheter og samfunnsstraff i den gjeldende straffeloven §§ 15, 16 og 28 a for å videreføre muligheten til å kombinere tap av rettigheter med andre straffer, og muligheten til å kombinere samfunnsstraff og bot. Endringene bør gjøres før de endringe-

ne som allerede er vedtatt i den gjeldende straffeloven, trer i kraft.

Det er ikke nødvendig å endre den nye straffeloven på tilsvarende måte. For hver reaksjon er det her uttrykkelig sagt hvilke andre reaksjoner den kan bli kombinert med.

I den alminnelige delen i den nye straffeloven § 5 har det som følge av en tilføyelse i første ledd blitt en tilvisingsfeil i tredje ledd. Departementet foreslår at dette blir rettet opp.

1.4 Endring i barnevernloven og sosialtjenesteloven

1.4.1 Forslag om overgangsbestemmelser til gjennomføring av endringer i lov om barnevernstjenester og lov om sosiale tjenester

Ved endringslov 17. juni 2005 nr. 65 ble det gjort enkelte endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven. Endringene trer i kraft 1. januar 2006.

Etter gjeldende rett kan en barnevernssak i praksis bli behandlet i fire instanser (fylkesnemnd, tingrett, lagmannsrett og Høyesterett) før endelig avgjørelse foreligger. For å korte ned saksgangen for tvangsvedtak i barnevernet er det gjort en endring som går ut på at anke av dommen fra tingretten i barnevernssaker ikke kan fremmes uten samtykke fra lagmannsretten. I Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) anbefalte Barne- og familiedepartementet at rettslig overprøving av vedtak fra fylkesnemnda skulle skje direkte for lagmannsretten. I Innst. O. nr. 115 (2004-2005) sluttet flertallet i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen seg til tilrådingen fra justiskomiteen i Innst. O. nr. 110 (2004-2005) om lov om mekling og rettergang i sivile tvister. Flertallet i justiskomiteen gikk inn for å videreføre gjeldende instansrekkefølge ved rettslig overprøving av vedtak fra fylkesnemnda i barnevernssaker. For å sikre hensynet til rask saksgang foreslo justiskomiteen i stedet strenge vilkår for ankebehandling i lagmannsretten. Stortinget sluttet seg til forslagene fra komiteene.

I Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) ble det ikke foreslått noen særskilt hjemmel til å gi overgangsbestemmelser. Ny § 9-10 a i sosialtjenesteloven gjør det nødvendig med slike bestemmelser. Blant annet vil det være nødvendig å gi nærmere bestemmelser om hvilke saker som skal bli behandlet etter den nåværende bestemmelsen, og hvilke saker som skal bli behandlet etter den nye bestemmelsen. Det kan også være nødvendig med overgangsbestemmelser til en endring i barnevernloven § 4-20 om forenkling av behandlingen av saker om adopsjon med hjemmel i barnevernloven.

I samråd med Barne- og familiedepartementet foreslår departementet på denne bakgrunn en hjem-

mel i lov 17. juni 2005 nr. 65 om å gi nærmere overgangsbestemmelser.

1.4.2 Barnevernloven § 6-10 om politiattest

Et eget straffebud om kjønnslige framstillinger som gjør bruk av barn ble innført ved lov 20. mai 2005 nr. 29. Bestemmelser om annen pornografi ble videreført i § 204.

Ved en endringslov 17. juni 2005 nr. 65 ble barnevernloven § 6-10 om politiattest endret. Endringen vil tre i kraft 1. januar 2006. Formålet med denne endringen er å tilse at politiattestene innenfor barnevernet omfatter kommersiell seksuell utnytting av barn. Etter endringen vil barnevernloven § 6-10 vise til straffeloven § 204 første ledd bokstav d og f, selv om disse bestemmelsene nå er overført til straffeloven § 204 a.

I samråd med Barne- og familiedepartementet fremmer departementet derfor forslag om å justere endringen i barnevernloven § 6-10 femte ledd slik at bestemmelsen vil vise til straffeloven § 204 a i stedet for straffeloven § 204 første ledd bokstav d og f.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, viser til Ot.prp. nr. 15 (2005-2006) jf. Ot.prp. nr. 113 (2004-2005).

Forslag om å oppheve løsgjengerloven

Komiteen viser til forslaget i proposisjonen om å oppheve løsgjengerloven og Straffelovkommisjons sjuende delutredning der Lovstrukturutvalgets forslag om å oppheve løsgjengerloven følges opp. Komiteen viser videre til behandlingen av forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen i Dokument nr. 8:91 (2003-2004) der Justisdepartementet tilrådet at spørsmålet om å oppheve løsgjengerlovens bestemmelser mot tigging burde ses i sammenheng med forslaget om å oppheve hele løsgjengerloven. Daværende justiskomiteé sluttet seg i Innst. S. nr. 48 (2004-2005) til denne fremgangsmåten, og forslaget ble deretter vedlagt protokollen.

Komiteen viser til at det under behandlingen av ny generell del av straffeloven i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004), er lagt til grunn at skadefølgeprinsippet bør være utgangspunkt og grunnvilkår for kriminalisering. Som departementet legger vekt på i sin begrunnelse for lovforslaget, bør handlinger som i vår

tid ikke er egnet til å medføre skade eller fare for skade, avkriminaliseres.

Komiteen viser til at høy levestandard og godt utbygde velferdsordninger har gjort at tigging har vært et lite problem de siste tiår. Dette til tross for at antallet som ber forbipasserende om penger, de siste årene har økt noe i de største byene. Komiteen vil i likhet med departementet fremheve viktigheten av at tigging avkriminaliseres først og fremst av hensyn til at de som tigger ofte er i en vanskelig livssituasjon. Komiteen viser til at for å unngå at medmennesker skal tigger er det et viktig mål å redusere fattigdom. Videre vil komiteen vise til at det bør benyttes sosialpolitiske virkemidler, ikke kriminalpolitiske, for å gjøre noe med utfordringen knyttet til tigging.

Komiteen viser til at mye tyder på at noe av tiggervirksomheten, særlig i Oslo, den senere tiden har fått et mer profesjonelt og organisert preg. Komiteen mener det er svært viktig at eventuell tvangsmessig tigging fanges opp av lovverket. Komiteen er kjent med at departementet, før regjeringsskiftet, sendte et forslag på høring om å innlemme organisert tigging i straffeloven paragraf 224 om menneskehandel, den såkalte trafficking-paragrafen. Komiteen mener en slik lovendring vil være viktig for å stille bakmennene for tiggingen til ansvar. Komiteen ber Regjeringen følge opp forslaget og komme tilbake til Stortinget så raskt som mulig.

Komiteen slutter seg derfor til forslaget fra departementet og har ingen ytterligere merknader.

Forslag til endring i straffeloven § 219 - nytt straffebud mot vold i nære relasjoner

Komiteen viser til behandlingen av den generelle delen av ny straffelov i Innst. O. nr. 72 (2004-2005) der daværende justiskomite fremmet forslag om å utarbeide en straffebestemmelse om vold i nære relasjoner. Dette ble vedtatt av Stortinget 26. april 2005.

Komiteen viser til viktigheten av å ha et straffebud som fanger opp kompleksiteten ved denne typen vold. Vold mot familiemedlemmer foregår i hjemmet og i det skjulte, og rammer oftest barn eller kvinner. Komiteen ser det som avgjørende at politi og påtalemyndigheter prioriterer bekjempelse av denne typen vold, og et eget straffebud vil etter komiteens syn i større grad ivareta rettsikkerheten og gi effektiv behandling av slike saker.

Komiteen vil samtidig vise til at vold i nære relasjoner er et sammensatt fenomen som omfatter også voksne barn som utøver vold mot sine foreldre, menn som mishandles av sin kvinnelige samboer eller ektefelle, og vold i homofile parforhold. Derfor vil komiteen understreke betydningen av departementets forslag om at en lovbestemmelse bør utformes kjønnsnøytralt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil presisere at disse medlemmer mener at straffeutmålingen for en kriminell handling normalt bør ligge i midtre sjikt av en strafferamme og oppover.

Forslag til andre lovendringer

Komiteen viser til den fremlagte proposisjonen og har ingen ytterligere merknader.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om oppheving av lausgjengarlova og om endringer i straffelova o.a. (eige straffebod mot vald i nære relasjonar o.a.)

I

Lov 31. mai 1900 nr. 5 om Løsgjænger, Betleri og Drukkenskap blir oppheva.

II

Straffelova 22. mai 1902 nr. 10 vert endra slik:

§ 26 skal lyde:

De nærmere reglene om gjennomføring av fengselsstraff, samfunnsstraff, strafferettslige særreaksjoner og forvaring gis ved særskilt lov.

§ 39 h skal lyde:

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføringen av forvaring etter § 39 c.

§ 219 skal lyde:

Den som ved å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenke, grovt eller gjentatt mishandler

- a) *sin tidligere eller nåværende ektefelle,*
 - b) *sin eller tidligere eller nåværende ektefelles slektning i rett nedstigende linje,*
 - c) *sin slektning i rett oppstigende linje,*
 - d) *noen i sin husstand, eller*
 - e) *noen i sin omsorg*
- straffes med fengsel inntil 3 år.*

Dersom mishandlingen er grov eller fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse, er straffen fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har vart over lang tid og om det foreligger forhold som nevnt i § 232.

Medvirkning straffes på samme måte.

§ 256 annet ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen av om underslaget er grovt skal det særlig legges vekt på om verdien av det underslåtte er betydelig, om underslaget er forøvd av offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling eller virksomhet, om det er *bokført* uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap, eller om den skyldige vitende har voldt velferdstap eller fare for noens liv eller helbred.

§ 271 annet ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen av om bedrageriet er grovt skal det særlig legges vekt på om handlingen har voldt betydelig økonomisk skade, om den skyldige har foregitt eller misbrukt stilling eller oppdrag, om han har forledet almenheten eller en større krets av personer, om han har *bokført* uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap, eller om han vitende har voldt velferdstap eller fare for noens liv eller helbred.

§ 276 annet ledd skal lyde:

Ved avgjørelsen av om utroskap er grov skal det legges særlig vekt på om handlingen har voldt betydelig økonomisk skade, om den er forøvd av offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling eller virksomhet, om den skyldige har *bokført* uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap, om han har tilintetgjort, ubrukbargjort eller skjult registrerte regnskapsopplysninger eller regnskapsmateriale, bøker eller andre dokumenter, eller om han vitende har voldt velferdstap eller fare for noens liv eller helbred.

§ 286 første punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt vesentlig tilsi-desetter bestemmelser om *bokføring* og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, årsregnskap, årsberetning eller regnskapsoppbevaring som er fastsatt i lov eller forskrift i medhold av lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler.

§ 350 skal lyde:

Den som ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer

- a) *den alminnelige fred og orden,*
- b) *den lovlige ferdsel,*
- c) *omgivelsenes nattero eller*
- d) *omgivelsene på et sted hvor han uberettiget forblir tross pålegg om å fjerne seg, straffes med bøter eller fengsel inntil to måneder.*

På samme måte straffes den som i selvforskyldt rus forulemper eller volder fare for andre. Medvirkning straffes på samme måte.

III

Lov 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet vert endra slik:

§ 1 første ledd skal lyde:

Menn og kvinner som i henhold til sivilforsvarslovgivningen er pliktig til å gjøre tjeneste i *sivilforsvaret*, kan i stedet pålegges å gjøre tjeneste i politiet.

IV

Straffeprosesslova 22. mai 1981 nr. 25 vert endra slik:

§ 67 annet ledd bokstav d skal lyde:

- d) forbrytelse mot militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, tolloven § 66, merverdiavgiftsloven § 72, ligningsloven § 12-1, utlendingsloven § 47 annet ledd, jf. femte ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum og bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum.

§ 76 tredje ledd første punktum skal lyde:

Saker ved lagmannsrett og tingrett som gjelder forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor påtalemyndigheten vil påstå idømmelse av *særreaksjon eller forvaring*, skal under hoved- og ankeforhandling føres av en statsadvokat.

§ 96 femte ledd skal lyde:

Vil påtalemyndigheten påstå idømt *særreaksjon eller forvaring*, skal siktede alltid ha forsvarer under hovedforhandlingen.

§ 147 a annet punktum skal lyde:

De sakkyndige skal straks etter at de har avgitt den rettspsykiatriske erklæringen, underrette *det regionale helseforetaket eller helseforetak det bemyndiger* om saken.

§ 248 fjerde ledd skal lyde:

Sak om *særreaksjon eller forvaring* kan ikke pådømmes ved tilståelsesdom.

V

Lov 17. januar 1997 nr. 11 om endringer i straffeloven m.v. (strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner) vert endra slik:

Del II nr. 3 andre punktum skal lyde:

Hvis påtalemyndigheten mener at særreaksjon *eller forvaring* fortsatt er nødvendig etter utløpet av lengstetiden, må den reise sak med påstand om idømmelse av særreaksjon *eller forvaring* etter straffeloven §§ 39, 39 a eller 39 c.

Del II nr. 3 fjerde punktum skal lyde:

Retten avgjør ved dom om det skal idømmes særreaksjon *eller forvaring* som nevnt.

Del II nr. 4 første punktum skal lyde:

Den som er idømt sikring, kan kreve at påtalemyndigheten innstiller sikringstiltaket eller reiser sak med påstand om idømmelse av særreaksjon *eller forvaring* etter straffeloven §§ 39, 39 a eller 39 c.

VI

Lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) vert endra slik:

§ 1 skal lyde:

Anvendelsesområde

Denne loven gjelder for gjennomføring av fengselsstraff, strafferettslige særreaksjoner, *forvaring*, samfunnsstraff og varetektsfengsling og for gjennomføring av andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov.

§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Ved gjennomføringen av fengselsstraff, *forvaring* og strafferettslige særreaksjoner skal det så vidt mulig skje en gradvis overgang fra fengsel til full frihet og gis tilbud om deltagelse i fritidsaktiviteter.

§ 5 fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler om kriminalomsorgens virksomhet, organisering og gjennomføringen av fengselsstraff, *forvaring*, strafferettslige særreaksjoner, varetekt, samfunnsstraff og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov.

§ 6 annet ledd annet punktum skal lyde:

Når den domfelte er idømt fengselsstraff på mer enn ti år, idømt en strafferettslig særreaksjon *eller forvaring* eller innsatt i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå etter § 10 annet ledd, treffer regionalt nivå også avgjørelse etter §§ 12 til 16, 20, 33, 35, 36 og 42 til 44.

Overskrifta til kapittel 3 skal lyde:

Kapittel 3. Fengselsstraff, *forvaring* og strafferettslige særreaksjoner

§ 10 første og annet ledd skal lyde:

Fengselsstraff, *forvaring* og strafferettslige særreaksjoner kan gjennomføres

- a) i fengsel med høyt sikkerhetsnivå (lukket fengsel),
- b) i fengsel med lavere sikkerhetsnivå (åpent fengsel),
- c) i overgangsbolig,
- d) utenfor fengsel med særlige vilkår etter § 16, eller
- e) som prøveløslatt med vilkår etter § 43 annet ledd

Avdeling i fengsel med høyt sikkerhetsnivå kan tilrettelegges for innsatte med særlige behov, herunder personer som er idømt en strafferettslig særreaksjon *eller forvaring*, eller innrettes med særlig høyt sikkerhetsnivå.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Domfelte med særlige behov, herunder personer som er idømt en strafferettslig særreaksjon *eller forvaring*, bør settes inn i avdeling tilrettelagt for dette etter § 10 annet ledd.

Overskrifta til § 39 skal lyde:

Umiddelbar utelukkelse som følge av brudd ved gjennomføring av fengselsstraff, *forvaring* og strafferettslige særreaksjoner.

Overskrifta til § 40 skal lyde:

Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff, *forvaring* og strafferettslige særreaksjoner.

§ 40 sjuende ledd første punktum skal lyde:

Den som forsettlig unndrar seg gjennomføringen av fengselsstraff, *forvaring* eller strafferettslige særreaksjoner, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

VII

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) vert endra slik:

§ 5 tredje ledd skal lyde:

Første ledd nr. 1, 2, 3, 6 og 7 gjelder tilsvarende for handlinger foretatt av andre personer enn dem som omfattes av første og annet ledd, når personen oppholder seg i Norge, og handlingen har en lengstestraff på fengsel i mer enn 1 år.

§ 102 nr. 1 vert endra slik:

§ 28 a sjette ledd skal lyde:

Sammen med samfunnsstraff kan det idømmes

- a) *bot, selv om bøter ellers ikke er fastsatt som straff for lovbruddet, eller*
b) *ubetinget fengselsstraff på inntil 30 dager når særlige grunner tilsier det.*

§ 29 femte ledd skal lyde:

Rettighetstap etter bestemmelsen her kan idømmes ved siden av eller istedenfor annen straff, men kan bare ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraft på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.

§ 33 femte ledd skal lyde:

Rettighetstapet etter bestemmelsen her kan idømmes ved siden av eller istedenfor annen straff, men kan bare ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraft på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.

VIII

Lov 17. juni 2005 nr. 65 om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13.

desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) m.v. vert endra slik:

I del I skal § 6-10 femte ledd lyde:

Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffeloven §§ 193, 194, 195 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 bokstav c, 203 og 204 a .

Del VI skal lyde:

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

IX

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid. Det gjeld jamvel for oppheving av føresegnene i lausgjengarlova.

Oslo, i justiskomiteen, den 8. desember 2005

Anne Marit Bjørnflaten
leder

Thomas Breen
ordfører

